

Pelastakaa Lasten lausunto uudistetusta sopimusluonnoksesta oikeudellisesti sitovasta asiakirjasta ihmisoikeuksista monikansallisten yhtiöiden ja muiden yritysten toiminnassa

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/24459/2023, VN/24459/2023-UM-2

Johdanto

Pelastakaa Lapset kiittää mahdollisuudesta lausua kansainvälisen oikeudellisesti sitovan asiakirjan uudistetusta sopimusluonnoksesta koskien ihmisoikeuksia monikansallisten yhtiöiden ja muiden yritysten toiminnassa. Lausuttavana oleva kansainvälisesti sitova asiakirja tukee Pelastakaa Lasten pyrkimyksiä yritys vastuun lisäämisestä ja lapsen oikeuksien huomioimisesta yritysten toiminnassa. **YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen velvoitteet tulee kuitenkin huomioida asiakirjassa vielä tarkemmin, jotta lapsen edun huomioiminen yritystoiminnassa vahvistuu.**

Pelastakaa Lasten huomiot asiakirjan yksittäisistä kohdista:

Preamble

Luonnoksessa ei johdannon kohdassa PP3 ole huomioitu YK:n lapsen oikeuksien sopimusta erityisenä sitovana sopimuksena. Sopimus on maailman laajimmin ratifioitu ihmisoikeussopimus, joka tulisi huomioida vahvasti, jotta lapsen oikeudet ja niiden kunnioittaminen saadaan osaksi yritysten toimintaa. Samalla tulee huomioida [YK:n Lapsen oikeuksien komitean Yleiskommentti nro 16 \(2013\)](#) sopimusvaltioiden velvoitteista, jotka koskevat yritystoiminnan vaikutusta lapsen oikeuksiin.

Lapsen oikeuksien sopimuksen edellytys on, että lapsiin kohdistuvia vaikutuksia arvioidaan ja ne otetaan huomioon lapsia koskevassa päätöksenteossa pitäen sisällään myös lapsen edun arvioinnin suhteessa yritysten sääntelyyn. Lapsen oikeuksien kunnioittaminen ja lapsen oikeuksien sopimuksen Artiklan 3 mukainen lapsen edun huomioiminen edellyttää, etteivät yritykset tuota vahinkoa lapsille.

Pelastakaa Lapset painottaa lisäksi sitä, että ilmastokriisi ja luontokato heikentävät vakavasti lasten elinoloja ja rikkovat lapsen oikeutta puhtaaseen elinympäristöön ja terveyteen, mistä syystä yritysten ympäristö- ja ilmastovastuu kytkeytyvät myös osaksi lapsen oikeuksia, eikä ympäristö- ja ihmisvaikutuksia voi siten erottaa toisistaan.

Pelastakaa Lapset haluaa lisäksi korostaa, että kohdassa PP9 mainittu lapsen edun huomioimisen ja kunnioittamisen tunnustaminen (*recognizing*) on vähimmäisedellytys yritystoiminnan kontekstissa ja esittää kyseiseen kohtaan vahvempaa kirjaamista siten, että lapsen etua painotetaan (*emphasizing*).

Article 2. Statement of Purpose

Pelastakaa Lapset pitää hyvänä, että sopimusluonnoksen kohdassa 2 (d) tuodaan esille se, että oikeuskäytäntöjen ja korjaavien toimenpiteiden on oltava lapsilähtöisiä. Lapsilähtöisyyden ja lapsen oikeuksien huomioimisen tulee näkyä johdonmukaisesti ja läpileikkaavasti yritystoiminnan sääntelyssä, epäiltyjen rikkeiden käsittelyssä ja kompensatioissa.

Article 3. Scope

Asiakirja kattaa kaiken yritystoiminnan ja YK:n yhdeksän keskeistä ihmisoikeussopimusta ja asettaa niiden myötä raamit, joiden sisällä jäsenvaltiot säätävät lakeja ja muokkaavat käytäntöjään suhteessa yritysten kokoon ja mahdollisten ihmisoikeusvaikutusten ja -rikkomusten vakavuuteen nähden. Pelastakaa Lapset muistuttaa, että ympäristö- ja ihmisvaikutuksia ei voi täysin erottaa toisistaan, minkä vuoksi ympäristöririkokset ja -rikkomukset ovat usein myös ihmisoikeussopimusten vastaisia.

Article 4. Rights of Victims

Uhrien oikeuksissa tulee huomioida ja varmistaa lasten pääsy korjaavien toimenpiteiden ja oikeudellisen avun ja tukimekanismien piiriin. Tämä edellyttää lapsilähtöistä lähestymistapaa, jossa lapsen oikeuksien sopimuksen mukaiset velvoitteet lasten osallisuudesta otetaan osaksi käytäntöjä ja toimenpiteitä. Lasten osallisuutta yritysten toiminnan välittömänä tai välillisenä uhrina tulisi myös vahvistaa keinoilla, jotka mahdollistavat jokaiselle lapselle oikeuden kannella yrityksistä tuomioistuimiin, mikäli nämä rikkovat lapsen oikeuksia ja muita keskeisiä ihmisoikeussopimuksia (ml. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet). Kantelemisen ja oikeustoimien mahdollisuuksia tulee parantaa luomalla valitusmekanismeja ja väyliä, joiden kautta lapset saavat tietoa oikeuksistaan ja vaikuttamiskeinoistaan.

Article 5. Protection of Victims

Pelastakaa Lapset painottaa, että lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa uhreina ja alttiita erilaisille hyväksikäytön muodoille, jolloin heidän suojeluunsa tulee myös kiinnittää erityistä huomiota. Tämä edellyttää lasten tunnistamista ja tunnustamista erityisenä haavoittuvana ihmisryhmänä, minkä tulee näkyä läpileikkaavasti uhrien suojelussa.

Article 6. Prevention:

Yritystoiminnan muodostamien riskien arvioinnissa olisi syytä käsitellä lapsia omana erityisenä ryhmänä, jolloin arviointeja voidaan toteuttaa lapsilähtöisesti ja lapsen oikeudet huomioiden. Riskiarvioinneissa on tunnistettava ja painotettava sitä, että lasten kohtaamat riskit voivat myös olla risteäviä muiden altistavien tekijöiden, kuten vammaisuuden, köyhyyden ja sukupuolen kanssa.

Lisäksi arvioinneissa on kiinnitettävä YK:n Agenda 2030 mukaisiin kestävän kehityksen tavoitteisiin ja niiden toteutumiseen, sekä ilmastokriisin ja luontokadon vakavista vaikutuksista lasten hyvinvointiin ja elinoloihin. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksien mukainen lasten kunnioittaminen edellyttää, että lapset saavat mahdollisuuden tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa, jolloin riskien arvioinnissakin on äärimmäisen tärkeää huolehtia lasten osallisuudesta.

Article 7. Access to Remedy

Korjaavien toimenpiteiden, oikeuden ja avun saavutettavuudessa on huomioitava, että lapset ovat lähtökohtaisesti eriarvoisessa valta-asemassa suhteessa yrityksiin ja lapsille muodostuvien erityisten

esteiden tunnistamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Lapsen oikeuksien kunnioittaminen edellyttää mahdollisuutta tietoon ja kuulemiseen heidän ikäryhmilleen soveltuvilla ja saavutettavilla tavoilla. Myös korjaavien toimenpiteiden osalta tulee vahvistaa lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisia mahdollisuuksia haastaa yrityksiä oikeuteen epäillyistä rikoksista ja rikkomuksista lapsen oikeuksia vastaan, mikä edellyttää yleiskommentin 16 mukaisten valitusmekanismien käyttöönottoa ja toimeenpanoa.

Lisätietoja

Juho Pylvänäinen
Erityisasiantuntija
Kansainväliset ohjelmat
juho.pylvanainen@pelastakaalapset.fi

Camilla Ekholm
Global Corporate Partnerships Manager
Kansainväliset ohjelmat
camilla.ekholm@pelastakaalapset.fi